

საქართველო 0198, ქ. თბილისი, კახეთის გზატკეცილი #99, ტელ : 116 001 (180); ელ.ფოსტა: ncdc@ncdc.ge; ვებ-გვერდი: www.ncdc.ge
99 Kakheti Highway, Tbilisi, 0198, Georgia; Phone: 116 001 (180) E-mail: ncdc@ncdc.ge; web: www.ncdc.ge

დაბა სურამის გენერალური გეგმისა და ცენტრალური უბნის განაშენიანების გეგმის პროექტის სტრატეგიული გარემოსდაცვითი შეფასების სკოპინგის ანგარიშზე დასკვნა

დამგეგმავი ორგანო: საქართველოს რეგიონული განვითარებისა და
ინფრასტრუქტურის სამინისტრო

ანგარიშის წარმდგენი: შპს „ურბანიკა“

პროექტის მოკლე აღწერილობა: დაბა სურამი რესპუბლიკური მნიშვნელობის
კურორტია, უნიკალური ბუნებრივი კლიმატი, მისი გეოგრაფიული მდებარეობა
სურამს ადვილად მისაღვამს ხდის როგორც აღმოსავლეთ, ისე დასავლეთ
საქართველოში მცხოვრებთათვის. სურამი საქართველოს ერთ-ერთი მთავარი
საავტომობილო გზის (თბილისი-სენაკი-ლესელიძე საერთაშორისო მნიშვნელობის გზა
- ს1), კერძოდ, დასავლეთ და აღმოსავლეთ საქართველოს დამაკავშირებელი გზის
გასწვრივ არის განვითარებული. აღნიშნული გზის გასწვრივ არსებული დასახლებები
წარმოადგენს საქართველოს განსახლების ძირითად ღერძს, ხოლო ამ განსახლების
ღერძის ნაწილი, ხაშური-სურამისა და მიმდებარე სოფლების მონაკვეთის სახით,
ხაშურის მუნიციპალიტეტის ეკონომიკური და სოციალური მნიშვნელობის მქონე
ცენტრია.

თუმცა, დღეის მდგომარეობით, დაბა სურამს არ გააჩნია გენერალური გეგმა. არსებობს
საფრთხე, რომ ტურისტების გაზრდილი რაოდენობის ფონზე (განსაკუთრებით
ზაფხულობით) აქტიური სამშენებლო საქმიანობები და უსისტემო განაშენიანება
ზიანს მიაყენებს დაბას.

შესაბამისად, გამოიკვეთა მდგრადი განვითარების პრინციპებზე დაფუძნებული
ქალაქთმშენებლობითი გეგმების შემუშავების აუცილებლობა და 2019 წლის 11
ოქტომბერს გამოცხადდა კონკურსი (საკონკურსო განცხადება N CNT190000112) დაბა
სურამის გენერალური გეგმისა და დაბის ცენტრალური უბნის განაშენიანების გეგმის
შემუშავების მომსახურების შესყიდვასთან დაკავშირებით.

შპს „ურბანიკა“-ის მიერ მომზადებული სტრატეგიული დოკუმენტის თანახმად, დაბა სურამის გენერალური გეგმისა და დაბის ცენტრალური უბნის განაშენიანების გეგმა მოიცავს შემდეგ ძირითად პუნქტებს:

1. სურამის ტბის განვითარება;
2. შუშის ქარხნის ტერიტორიის ათვისება და გამოყენება;
3. სპორტული კომპლექსის მოწყობა
4. ჩუმათელეთის უზრუნველყოფა სკოლით;
5. „ბანაკის“ ტერიტორიაზე პარკის მოწყობა;
6. სურამში არსებული თერმული წყლების გამოყენება;
7. სურამის უზრუნველყოფა საბავშვო ბაღებით;
8. სახელმწიფო სანატორიუმების გასხვისების სტრატეგია;
9. სოფლის მეურნეობის განვითარება სურამსა და მიმდებარე სოფლებში;
10. შიდა ტურისტული მარშრუტების შექმნა;
11. გარე ტურისტული მარშრუტების შექმნა;
12. დასახლებაში არსებული სასაფლაოების დახურვა;
13. ახალი სპორტული ობიექტების შექმნა;
14. ფსიქიატრიული კლინიკის ტერიტორიის რეკრეაციულ ტერიტორიად გადაკეთება;
15. რკინიგზის ადგილზე საფეხმავლო ბულვარის მოწყობა;
16. ბულვარსა და სურამის ციხეს შორის საფეხმავლო კავშირის შექმნა;
17. სურამის ციხის ირგვლისაფეხმავლო ზონის მოწყობა;
18. ტურისტული ჰაბის მოწყობა.

მისასალმებელია სკოპინგის დოკუმენტით წარმოდგენილი დაბა სურამის ცენტრალური უბნის განვითარების ხედვა, რომლის მიზანია საკურორტო ადილის ტერიტორიაზე შეიქმნას საცხოვრებლად ჯანსაღი და უსაფრთხო გარემო, შესაბამისად, წარმოდგენილი კონცეფციებიც:

- ფსიქიატრიული კლინიკის ტერიტორიის რეკრეაციულ ტერიტორიად გადაკეთება (მხარდასაჭერია ღონისძიებები პირველ სასუალო სკოლასთან მიმართებით);
- რკინიგზის ადგილზე საფეხმავლო ბულვარის მოწყობა;
- ბულვარსა და სურამის ციხეს შორის საფეხმავლო კავშირის შექმნა;
- სურამის ციხის ირგვლივ საფეხმავლო ზონის მოწყობა;
- ტურისტული ჰაბის მოწყობა.

აღსანიშნავია, რომ ტურისტული ინფრასტრუქტურის განვითარება, როგორც კერძო, ასევე სასტუმროების სექტორის განვითარება შესაძლებელს გახდის მაღალი, საშუალო და დაბალი კლასის ტურისტების განთავსებას დაბა სურამში უახლოეს მომავალში, რაც მნიშვნელოვნად გაზრდის დარგში ერთეულ მოსახლეზე გენერირებულ შემოსავალს და ადამიანთა დასაქმებას.

შესაბამისად, შესაძლებელია დამატებით გაჩნდეს ადამიანის ჯანმრთელობაზე მოქმედი რისკ-ფაქტორი, რომელიც სხვადასხვა ალტერნატივაში უნდა შეფასდეს და მოწოდებული იყოს შემარბილებელი ღონისძიებები: საცხოვრებელი ფართობის სიდიდეზე განაშენიანების უბანზე, ტიპური პროექტების შერჩევის მიზანშეწონილობის, შენობების ორიენტაციის მართებულობის, შენობებს შორის მინიმალურად დასაშვები დაცილების მანძილის დაცვაზე, სოციალურ და კულტურულ-საყოფაცხოვრებო დანიშნულების დაწესებულებებზე მოთხოვნილების გაანგარიშებაზე, მათი რადიუსი, გამწვანება, სპორტული და სათამაშო მოედნების განლაგება და სხვა.

მნიშვნელოვანია საქართველოში მოქმედი „სივრცის დაგეგმარებისა და ქალაქთმშენებლობითი გეგმების შემუშავების წესის შესახებ“ საქართველოს მთავრობის 2019 წლის №260 დადგენილების და „ტერიტორიების გამოყენების და განაშენიანების რეგულირების ძირითადი დებულებების შესახებ“ საქართველოს მთავრობის 2019 წლის 3 ივნისის №261 დადგენილების მოთხოვნების შესაბამისად ტერიტორიის განაშენიანების დროს სხვადასხვა ინტენსივობის მქონე საცხოვრებელ ზონებში გათვალისწინებულია თუ არა სარეკრეაციო სივრცეები, ჯანდაცვის და სპორტის ობიექტები, ადრეული და სკოლამდელი აღზრდისა და სასკოლო საგანმანათლებლო დაწესებულებები, ხომ არ არის დარღვეული შესაბამისი ზონირების პრინციპი და განთავსებულია ობიექტი, რომელიც ზიანს აყენებს გარემოს და ადამიანის ჯანმრთელობას, ან/და განთავსებულია სამეწარმეო ობიექტი, რომელიც არღვევს სამეზობლო თემის პრინციპებს. გასათვალისწინებელია, რომ წლების მანძილზე არაერთი ფაქტობრივი მასალა დაგროვდა, რომელიც მოწმობს მართებულად დაგეგმილი საერთო სარგებლობის ხელოვნური სარეკრეაციო ზონების და გამწვანების შემთხვევებში, მოქალაქეებს სრულყოფილად შეუძლიათ ისარგებლონ სპორტული და გამაჯანსაღებელი ობიექტების ქსელის შესაძლებლობებით, შესაბამისად დაცულნი იქნენ სატრანსპორტო, საყოფაცხოვრებო და სარეკრეაციო სივრცესთან არსებული საფრთხეებისგან. ზემოაღნიშნული დეტალური შეფასება, რომელიც არ არის წარმოდგენილი, საშუალებას მოგვცემდა გავაანალიზოთ, როგორია ხელმისაწვდომობა:

- საერთო სარგებლობის მწვანე სარეკრეაციო არეალებზე;

- ადრეული და სკოლამდელი აღზრდისა და სასკოლო საგანმანათლებლო დაწესებულებებში არსებულ მდგომარეობაზე და შესაბამისობა მოქმედ ნორმატიულ დოკუმენტების მოთხოვნებთან, ნაკვეთებისა და ღია სპორტული მოედნების შესახებ, რა საჭიროებები გამოიკვეთა და უბნებში არსებული ტერიტორიული რესურსი, როგორც არსებული ადრეული და სკოლამდელი აღზრდისა და სასკოლო საგანმანათლებლო დაწესებულებებში გაფართოებისათვის, ასევე ახალის შექმნისათვის (მნიშვნელოვანია #1 საჯარო სკოლის მიმდებარე ტერიტორიაზე მოხდეს სკოლის კუთვნილი ტერიტორიის გამიჯვნა, გამწვანება და შემოღობვა).
- სამედიცინო დაწესებულებებსა და ჯანდაცვის ობიექტებზე არ არის ასევე ინფორმაცია მოსახლეობის ჯანმრთელობის პროფილის შესახებ, ავადობა და ხელმისაწვდომობა სამედიცინო სერვისებზე არსებულ და სამომავლოდ დაბა სურამის და საკვლევი არეალის განაშენიანებულ ტერიტორიაზე.
- აუცილებელია ასევე, შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე პირთათვის კანონმდებლობით გათვალისწინებული მოთხოვნების გათვალისწინება.

სკოპინგის დასკვნისთვის და ასევე შემდგომში გასაცემი რეკომენდაციებისათვის შემუშავდა სპეციალური მატრიცა (დანართი 1.) შემდეგი კომპონენტების მიხედვით:

ძირითადი დემოგრაფიული მაჩვენებლები

მოსახლეობის ძირითადი დემოგრაფიული მაჩვენებლები (მოსახლეობის სრული დემოგრაფიული პროფილი, შობადობა, სიკვდილიანობა, ბუნებრივი მატება, სხვა ძირითადი დემოგრაფიული მაჩვენებლები) წარმოადგენს საფუძველს პოპულაციური ჯანმრთელობის პროფილის განსაზღვრისა და ჯანმრთელობაზე ზემოქმედების შეფასების მართებულად წარმოებისათვის.

რეკომენდებულია დაბა სურამის მოსახლეობის ძირითადი დემოგრაფიული მაჩვენებლების შესწავლა, საბაზისო მონაცემთა დადგენის, განვითარების გეგმით გათვალისწინებული ღონისძიებების მოსახლეობის ჯანმრთელობაზე შესაძლო ზეგავლენის მართებულად შეფასებისა და განვითარების გეგმის ამოქმედების მონიტორინგის ჩარჩოს განსაზღვრისათვის.

დასაქმება

წარმოდგენილ საპროექტო დოკუმენტში არ არის შეფასებული სურამში დასაქმების საკითხი. ჯანმრთელობის მსოფლიო ორგანიზაციის მონაცემებით, უმუშევრობა ასოცირებულია ავადობის რისკის გაორმაგებასთან და 60%-ით ნაკლებია გამოჯანმრთელების ალბათობა. უმუშევრობა ძლიერ კორელაციაშია თამბაქოს, ალკოჰოლის ჭარბ მოხმარებას, ღვიძლის ციროზს, წყლულოვან დაავადებებთან,

ფსიქიკურ დარღვევებთან და ხელს უწყობს სუიციდის შემთხვევების ზრდას. დასაქმების აქტიური პოლიტიკა და მიზანმიმართული სოციალური დაცვის სისტემა ამცირებს უმუშევრობის გვერდით ეფექტებს.

პროექტში აღნიშნულია მხოლოდ ინფორმაცია, იმის შესახებ, რომ არსებული სტატისტიკური მონაცემებით შიდა ქართლის რეგიონში უმუშევრობის დონე 13%-ია, მოსახლეობის უმეტესობა თვითდასაქმებულია. ერთ შინამეურნეობაზე გაანგარიშებული საშუალო თვიური ფულადი შემოსავალი 212-221 ლარის ფარგლებშია. მისი უდიდესი ნაწილი სურსათზე, სასმელზე და თამბაქოზე იხარჯება. სურამის თემში სამუშაო ძალა (შრომისუნარიანი მოსახლეობა) 6050 ადამიანია, ხოლო მათ შორის უმუშევარი 8%-ია. ასევე, 4500 ადამიანი (დასაქმებულთა 80.2%) სოფლის მეურნეობაშია ჩართული.

მიზანშეწონილია ხედვაში წარმოდგენილი იყოს მოსაზრებები დაბა სურამის ფუნქციური დატვირთვების გადანაწილების მიზნით, მათ შორის, ტურისტული სფეროს მომსახურებისა და სურამში მცხოვრებთათვის დასაქმების ადგილების მოწყობის, ახლომდებარე დასახლებული ადგილების განვითარებასთან დაკავშირებით.

საგანმანათლებლო დაწესებულებები

წარმოდგენილ დოკუმენტში მოცემულია ინფორმაცია ხაშურის მუნიციპალიტეტში არსებული საგანმანათლებლო დაწესებულებების რაოდენობის შესახებ, კერძოდ, მუნიციპალიტეტში 32 სკოლაა, მათგან 9 ხაშურში, 4 დაბა სურამში, 19 სოფლებში: სატივე; ქვიშხეთი; ქემფერი; ქინძათი; ხცისი; ფლევი; ტკოივა; ვაყა; ოსიაური; ნაბახტევი; ბროლოსანი; წალვლი; ცხრამუხა; ბეკამი; გომი; წრომი; ტეზერი; ოძისი; ალი.

მნიშვნელოვანია, ტერიტორიის განაშენიანების დროს სხვადასხვა ინტენსივობის მქონე საცხოვრებელ ზონებში გათვალისწინებულია თუ არა სარეკრეაციო სივრცეები, ჯანდაცვის და სპორტის ობიექტები, ადრეული და სკოლამდელი აღზრდისა და სასკოლო საგანმანათლებლო დაწესებულებები, ხომ არ არის დარღვეული შესაბამისი ზონირების პრინციპი და განთავსებულია ობიექტი, რომელიც ზიანს აყენებს გარემოს და ადამიანის ჯანმრთელობას, ან/და განთავსებულია სამეწარმეო ობიექტი, რომელიც არღვევს სამეზობლო თემის პრინციპებს;

ფიზიკური გარემოს რისკ-ფაქტორები (წყალი, ჰაერი, ნიადაგი, ხმაური, ქიმიური და რადიაციული უსაფრთხოება, ნარჩენები)

ზედაპირული და მიწისქვეშა წყლების ხარისხი

არ არის ინფორმაცია წარმოდგენილი და მოძიებული ზედაპირული და მიწისქვეშა წყლების ხარისხის შესახებ. არ არის აღწერილი როგორია დაბა სურამის საკურორტო ზონაში არამარტო წყალმომარაგებითა და საკანალიზაციო ქსელით უზრუნველყოფის, არამედ რა გავლენას მოახდენს ახალი განაშენიანებული ტერიტორიები ზედაპირული და მიწისქვეშა წყლების ხარისხზე დაბინძურების მხრივ. წარმოდგენილ პროექტს უნდა დაემატოს მოსახლეობის წყალმომარაგების საკითხის შესწავლა (წყალმომარაგების ტიპები, სასმელი წყლის ხარისხი, უწყვეტობა, ხელმისაწვდომობა, სასმელი წყლის დაბინძურება, მონიტორინგი და სხვა), მისი გაფართოების შესაძლებლობა განაშენიანების ახალ ტერიტორიებზე ნებისმიერ ალტერნატივაში. აქ ხაზი უნდა გაესვას განსაკუთრებით სასმელი წყლის ზეგავლენას მოსახლეობის ჯანმრთელობაზე, წყლის ფაქტორთან დაკავშირებული დაავადებების გავრცელების გამო. არასათანადო ხელმისაწვდომობა ხარისხიანი და უსაფრთხო სასმელი წყლისადმი, ასევე განაპირობებს მნიშვნელოვან უთანაბრობას ჯანმრთელობასთან დაკავშირებით და ბარიერს სიღარიბის აღმოსაფხვრელად. მიზანშეწონილია, შესწავლილ იქნეს დაბა სურამის მოსახლეობის ხარისხიანი და უწყვეტი სასმელი წყალმომარაგებით უზრუნველყოფის არსებული საბაზისო დონე, დაიგეგმოს გაუმჯობესების ღონისძიებათა კომპლექსი და გეგმის ამოქმედების მონიტორინგის ინდიკატორები.

ამასთან, საერთოდ არ არის აღწერილი დაბის სანიაღვრე კანალიზაციის სისტემები, რა იგეგმება ამ მიმართულებით.

დაბა სურამი წარმოადგენს საკურორტო ადგილს. ასევე, სკოპინგის დოკუმენტში აღწერილია, რომ დაბა სურამის ტერიტორიაზე არსებობს მინერალური წყლების საბადოები, შესაბამისად, უზრუნველყოფილ უნდა იქნეს მინერალური წყლების სამკურნალო ფაქტორების ბუნებრივი, ფიზიკური და ქიმიური თვისებების შენარჩუნება და წყლის ობიექტების დაბინძურების, განლევის, დაშრეტისა და გაჭუჭყიანების თავიდან აცილება. ზემოაღნიშნულის გათვალისწინებით, დაბა სურამის ტერიტორიის ფუნქციურ გადანაწილებამდე, უპირველესად, უნდა დადგინდეს თვით საკურორტო ადგილის, მინერალური წყლების, ბუნებრივი სამკურნალო რესურსების დაცვის მიზნით სანიტარიული დაცვის ზონები, რომელიც განისაზღვრება „კურორტებისა და საკურორტო ადგილების სანიტარიული დაცვის ზონების შესახებ“ საქართველოს კანონის შესაბამისად.

ასევე, „წყალდაცვითი ზოლის შესახებ ტექნიკური რეგლამენტის დამტკიცების თაობაზე“ საქართველოს მთავრობის 2013 წლის 31 დეკემბრის №440 დადგენილების

შესაბამისად, უნდა დადგინდეს წყალდაცვითი ზოლის¹ ფარგლები (და არა სანიტარიული დაცვის ზონები) და მოქმედი აკრძალვები, ასევე წყლის ობიექტებში და წყალდაცვით ზოლებში მოქმედი სპეციალური მოთხოვნები.

ატმოსფერული ჰაერის დაბინძურება

ატმოსფერული ჰაერის მდგომარეობის შეფასებას დიდი მნიშვნელობა აქვს როგორც ადამიანის ჯანმრთელობისთვის, ასევე, ბიოლოგიური მრავალფეროვნებისთვის. წარმოდგენილ პროექტში წარმოდგენილი არ არის მონაცემები ჰაერის ხარისხის შესახებ და შესაბამისად, ადამიანის ჯანმრთელობაზე შესაძლო ზემოქმედების დეტალური ანალიზის განხორციელების საშუალებას არ იძლევა. აღსანიშნავია, რომ საქართველოს მთელ ტერიტორიაზე წარმოებს როგორც სტაციონარული ჰაერის დამაბინძურებელთა მონიტორინგი, ასევე ჰაერის ინდიკატორული გაზომვები სხვადასხვა ტერიტორიებზე. მიუხედავად ზემოაღნიშნული ინფორმაციისა, დოკუმენტში არ არის არანაირი ინფორმაცია მსგავსი გაზომვების შესახებ ან/და დღემდე დაბა სურამში არ ჩატარებულა გაზომვები, რაც ნათელ სურათს შექმნიდა თუ როგორია ჰაერში მტვრის მყარი ნაწილაკების (PM10, PM2,5 ზოტის დიოქსიდის, გოგირდის დიოქსიდის და ოზონის შემცველობები) კონცენტრაცია და რამდენად შესაძლებელია ზეგავლენა იქონიოს არამხოლოდ დაბის ცენტრალურ მცხოვრებ მოსახლეობაზე, არამედ მის შემოგარენზეც.

პროექტში შემოთავაზებული განვითარების ხედვების განხორციელებამ შესაძლოა გამოიწვიოს ატმოსფერულ ჰაერში ემისიების და ხმაურის გავრცელება, რაც საჭიროებს მონიტორინგის მონაცემების მითითებას (საჭიროების შემთხვევაში გაზომვას) და განაშენიანების გეგმის პროექტში სივრცის ვერტიკალური მახასიათებლების დარეგულირებას.

ქვეყნის მასშტაბით, მათ შორის დაბა სურამშიც ატმოსფერული ჰაერის დაბინძურების მნიშვნელოვან წყაროდ გვევლინება არსებული შიდა წვის ძრავიანი ავტოტრანსპორტი, საიდანაც უმეტესი გაუმართავია. პროექტის დადებით მხარეზე მიუთითებს ველო ბილიკების და საფეხმავლო ზონის შექმნა, რაც საფუძველი უნდა გახდეს ქალაქში ეკო-მეგობრული ტრანსპორტის დამკვიდრების, ისევე როგორც ჯანსაღი ცხოვრების წესის. მიუხედავად იმისა, რომ ხაშურის მუნიციპალიტეტი ცენტრალური სარკინიგზო და საავტომობილო მაგისტრალის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი საკვანძო პუნქტია

¹ წყალდაცვით ზოლებს მიეკუთვნება მდინარეების, ტბების, წყალსაცავების სანაპირო ზოლები, მაგისტრალური და სხვა არხების გასხვისების ზოლი, აგრეთვე, კანონმდებლობით გათვალისწინებული სხვა ზოლები.

როგორც რეგიონში, ისე საქართველოში, პროექტში უმნიშვნელო ინფორმაციაა თბილისი-სენაკი-ლესელიძის (E-60) გზის მონაკვეთი მოდერნიზაციაზე და იმ შესაძლო დადებით ან/და უარყოფით მხარეებზე, თუ რა ზეგავლენა შეიძლება ჰქონდეს სურამს და მის მიმდებარე დასახლებულ პუნქტს გზის რეკონსტრუქციის პროექტის დასრულების შემდგომ.

აღსანიშნავია, რომ წარმოდგენილ პროექტში არ არის გაანალიზებული რა ტიპის საწვავი გამოიყენება შინამეურნეობებში საკვების მომზადებისა და გათბობის მიზნით, რადგანაც საქართველოში მაღალია შენობისშიდა ჰაერის დაბინძურების მაჩვენებელი. შინამეურნეობებში საკვების მომზადებისა და გათბობის მიზნით მყარი საწვავის გამოყენებით გამოწვეული ექსპოზიციის მაღალი დონე, ერთ-ერთ უმთავრეს რისკფაქტორს წარმოადგენს ჯანმრთელობისათვის, განსაკუთრებით ბავშვებისა და ქალებისათვის. WHO მონაცემთა ბაზაში (Public Health and Environment (PHE): Household air 10 pollution/Population using solid fuels (%) 2013) არსებული მონაცემების მიხედვით, საქართველოს მაჩვენებლები ერთ-ერთი ყველაზე მაღალია ევროპის რეგიონში (სოფლის მოსახლეობის 84%; ქალაქის - 12%; საერთო - 46%) და აჭარბებს, როგორც საერთო რეგიონულ მაჩვენებელს (<5%), ასევე, გლობალურ მაჩვენებელს (41%). თუმცა, შეესაბამება მსოფლიო ბანკის საშუალო და დაბალშემოსავლიანი ქვეყნების მოხმარების დონეს (56%).

ზემოაშნიშნული საკითხი გათვალისწინებული უნდა იყოს დაბა სურამის ცენტრალური (და არა მხოლოდ) გაზომარაგების ინფრასტრუქტურის განვითარება/დაგეგმვისას. ამასთან, საზოგადოებრივი ჯანდაცვის მნიშვნელოვან პრობლემას წარმოადგენს ჯანმრთელობის მსოფლიო ორგანიზაციის თამბაქოს წინააღმდეგ ბრძოლის ჩარჩო კონვენციით განსაზღვრული პრინციპების ამოქმედება, როგორც საკუთარ სახლში, ასევე - სახლს გარეთ თამბაქოსაგან თავისუფალი ადგილების შექმნის შესახებ.

დაბა სურამის ცენტრალური უბნის განაშენიანების გეგმით გათვალისწინებული კონცეფციების განხორციელება გამოიწვევს ატმოსფერულ ჰაერში მავნე ნივთიერებებისა და ხმაურის გავრცელებას, რადგან მოსალოდნელია სადემონტაჟო და სამშენებლო სამუშაოების წარმოება, რისთვისაც გამოყენებული იქნება სხვადასხვა სახის ტექნიკა-დანადგარები. შესაძლებელია, დაგეგმილი სამუშაოები არ იყოს მასშტაბური ან/და ხანგრძლივი, თუმცა აუცილებელია სამუშაოების წარმართვა განხორცილდეს გარემოსდაცვითი პირობების მკაცრი დაცვით, რათა მინიმუმამდე იქნეს შემცირებული ატმოსფერულ ჰაერზე უარყოფითი ზემოქმედების რისკები. მიზანშეწონილია დაიგეგმოს სამომავლოდ ატმოსფერული ჰაერის ხარისხობრივი მდგომარეობის მონიტორინგი და ანგარიშში აისახოს როგორც სტაციონარული, ისე

ინდიკატორული გაზომვების მონაცემები შემდეგ დამაბინძურებლებზე: (მყარი ნაწილაკები - PM10, PM2.5, აზოტის ჟანგეულები, მიწისპირა ოზონი, გოგირდის დიოქსიდი). ასევე, მიზანშეწონილად მიგვაჩნია „მწვანე ქალაქის“ და ენერგოეფექტურობის პრინციპების დანერგვა საბინაო სექტორში და სხვა შენობა ნაგებობების მშენებლობის პროცესში ისევე როგორც მნიშვნელოვანია დ.სურამისთვის განისაზღვროს ატმოსფერული ჰაერის გაუმჯობესების ღონისძიებები, გეგმის ამოქმედების მონიტორინგის ინდიკატორები.

ხმაური

წარმოდგენილ პროექტში ხმაურის დონის შესახებ არ არის ჩატარებული გაზომვები. მოგეხსენებათ, რომ ხმაური არის საერთო-ბიოლოგიური გამაღიზიანებელი. ამდენად, იგი მოქმედებს ადამიანის მთელ ორგანიზმზე და, სპეციფიკური დაზიანების გარდა, შეიძლება გამოიწვიოს ზოგადი ხასიათის ცვლილებებიც.

დასახლებული პუნქტის სელიტებურ ზონასა და საცხოვრებელ სათავსებში ხმაურის დასაშვებ დონედ ითვლება ხმაურის ისეთი სიდიდე, რომელიც არ იწვევს ადამიანზე პირდაპირ ან ირიბ უარყოფით მოქმედებას, არ აქვეითებს მის მუშაობის უნარს, არ მოქმედებს უარყოფითად მის თვითგრძნობასა და განწყობაზე, არ იწვევს ხმაურის მიმართ მგრძობიარე სისტემის ფუნქციური სისტემის არსებით ცვლილებას.

სავარაუდოა, რომ ტურისტული ნაკადის მომატების, დასახლებულ ზონაში სასტუმროების, რესტორნების, კაფეების და სხვა სამასპინძლო დაწესებულებების ფუნქციონირება გამოიწვევს ხმაურის არასასურველი ზედავლენას. ხმაურის დონის შესწავლის შემდეგ მოსახლეობის ჯანმრთელობაზე ხმაურის არასასურველი გავლენის შემცირებისათვის უნდა დაიგეგმოს ან გამოყენებულ იქნას:

- ხმაურის წყაროს საიჟინრო-ტექნიკური და ორგანიზაციულ ადმინისტრაციული ღონისძიებები.
- ხმაურისაგან დაცვის ობიექტზე-შენობის კონსტრუქციების ხმაურსაიზოლაციო თვისებების გაზრდის კონსტრუქციულ-სამშენებლო მეთოდები და გეგმარებითი მეთოდები.

მიზანშეწონილად მიგვაჩნია ჩატარდეს დაბა სურამში ხმაურის გაზომვა, შეფასება და დაიგეგმოს შემცირების ღონისძიებები საქართველოს მთავრობის 2017 წლის №398 დადგენილებით დამტკიცებული ტექნიკური რეგლამენტის – „საცხოვრებელი სახლებისა და საზოგადოებრივი/საჯარო დაწესებულებების შენობების სათავსებში და ტერიტორიებზე აკუსტიკური ხმაურის ნორმების შესახებ“ შესაბამისად.

ელექტრომაგნიტური ველის გამოსხივება

წარმოდგენილ პროექტში არ არის შეფასებული მაღალი ძაბვის ელექტრო გადამცემი ხაზებით განპირობებული ელექტრომაგნიტური გამოსხივება, რომელიც უნდა შეფასდეს სამომავლოდ და არსებობის შემთხვევაში დაიგეგმოს სათანადო ღონისძიებები ადამიანთა ჯანმრთელობაზე ზემოქმედების შესამცირებლად.

რადიოაქტიური ობიექტები

არ არის ინფორმაცია გარემოს რადიაციული დაბინძურების შეფასების შესახებ.

ვინაიდან გენერალური გეგმა ითვალისწინებს ახალი სასტუმროებისა და სპორტული კომპლექსების მშენებლობას, ასევე გასათვალისწინებელია რადიაციული ფონის შეფასების და საჭიროების შემთხვევაში შემცირებისკენ მიმართული ღონისძიებების დაგეგმვა/აღწერა.

მიზანშეწონილია ჩატარდეს გარემოს რადიაციული მაჩვენებლების შეფასება და გაანალიზდეს შედეგები, რათა თავიდან იქნას აცილებული ბუნებრივი რადიაციული ფონით გამოწვეული შესაძლო ზემოქმედება მოსახლეობის ჯანმრთელობაზე.

ნარჩენების მართვა

დაბა სურამში, წარმოდგენილი ინფორმაციით, მოსახლეობიდან რეგულარულად ხდება ნარჩენების გატანა მაგრამ ზოგიერთ უბანზე კვლავ აღინიშნება უკანონო ნაგავსაყრელები, რაც მოსახლეობის დაბალ ჰიგიენურ ცოდნას და ნარჩენების მართვის ხარვეზებს უნდა მივაწეროთ. წარმოდგენილ კონცეფციაში აღნიშნულია ნარჩენების არასათანადო მართვა, მაგრამ არ არის წარმოდგენილი შესაბამისი გეგმები და გადაწყვეტის გზები.

მუნიციპალური/საყოფაცხოვრებო ნარჩენების მართვის შესახებ საერთოდ არ არის წარმოდგენილი არსებული მდგომარეობის გათვალისწინებით, შესაბამისად ახალი კონცეფციების შექმნისას რა საბაზისო მონაცემი იქნება გამოყენებული პროექტი არ იძლევა წარმოდგენას. მაგ. შუშის ქარხნის ტერიტორიაზე როგორი მდგომარეობაა სახიფათო ნარჩენებთან მიმართებაში და მისი დემონტაჟის შემთხვევაში, როგორ მოხდება ამ ნარჩენების მართვა/განკარგვა, საჭიროებს დეტალურ გეგმას.

განაშენიანების და სურამის განვითარებისათვის აუცილებელია ნარჩენების მართვის გეგმების შემუშავება თითოეული კონცეფციისათვის, ნარჩენების სავარაუდო ოდენობის წარმოქმნის გათვლებით და შესაბამისი ღონისძიებების გატარება.

მნიშვნელოვნად მიგვაჩნია დამატებითი კონსულტაციები გაიმართოს ყველა დაინტერესებული უწყების ჩართულობით, განსაკუთრებით ტურისტულ ზონებად მოაზრებულ ტერიტორიებზე. აუცილებელია ამ ტერიტორიებზე განსათავსებელი სანაგვე ურნების მოსაწყობად სისტემური მიდგომის ჩამოყალიბება (მათ შორის, მანძილის და მოცულობის განსაზღვა ვიზიტორთა რაოდენობის გათვალისწინებით), რაც მნიშვნელოვნად გააუმჯობესებს რეკრიაციულ ზონებად (მათ შორის (სურამის ტა, ბულვარი, სპორტული მოედნები, სასუმროები) სანიტარიული დასუფთავების მდგომარეობას და შესაბამისად, მთლიანობაში სურამის იერ-სახეს.

წარმოდგენილი დოკუმენტების მიხედვით, თხევად და საკანალიზაციო ნარჩენებზე საერთოდ არ არის მოცემული ინფორმაცია, რაც საკანალიზაციო სისტემის კეთილმოწყობის და სანიტარიული ნორმების დაცვის საკითხის ქვეშ ექცევა. ასევე, პრობლემას წარმოადგენს მდინარის ხობაში სამშენებლო და სხვა საყოფაცხოვრებო ნარჩენების თვითნებურ განთავსება, რაც საჭიროებს არალეგალური ნაგავსაყრებელის მოშლას და ტერიტორიების გაწმენდის დეტალურ გეგმას, და შემდგომი მართვის კონცეპტუალური სქემის შემუშავებას.

ზემოაღნიშნული მდგომარეობის გათვალისწინებით, განსაკუთრებულ აღნიშვნას იმსახურებს და დროულად უნდა შემუშავდეს ნარჩენების მართვის მუნიციპალური გეგმა(ები) ახალი გამოწვევების გათვალისწინებით. მნიშვნელოვნად მიგვაჩნია, რომ გენერალურ გეგმაში გათვალისწინებულ იქნას 2016 წელს დამტკიცებული საქართველოს ნარჩენების მართვის ეროვნული სტრატეგიისა (2016-2030) და ნარჩენების მართვის ეროვნული სამოქმედო გეგმის (2016-2020 წლებისათვის) მოთხოვნები.

დაბა სურამის ტერიტორიის რესურსების გამოყენების შემცირებისა და არსებული მდგომარეობის გაუმჯობესების მიზნით მნიშვნელოვანია გათვალისწინებულ იქნას რეკომენდაციები მოკლე და საშუალოვადიანი პერიოდებისათვის, კერძოდ, დაიგეგმოს ნარჩენების მართვის, პრევენციასა და რეციკლირებაზე ორიენტირებული აქტივობები და შემუშავდეს შესრულების ინდიკატორები, რაც მიიღწევა:

- ნარჩენების პრევენციის, ხელახალი გამოყენების, რეციკლირებისა და აღდგენის ღონისძიებების გატარებით;
- მუნიციპალური ნარჩენების შეგროვების უზრუნველყოფით დ. სურამის და მიმდებარე ტერიტორიაზე;
- ნარჩენების წარმოქმნის წყაროსთან სეპარირების დანერგვით;
- ხარჯების სრული ამოღების დანერგვით;
- მწარმოებლის გაფართოებული ვალდებულების დანერგვით;

- ინიციატივების განხორციელებით სპეციფიკური ნარჩენების ნაკადებზე საჯარო-კერძო პარტნიორობის ჩამოყალიბებით;
- სტრატეგიის მიზნების მისაღწევად საჭირო წამახალისებელი მექანიზმების დანერგვით.

ხოლო შემდეგია რეკომენდაციები გრძელვადიანი აქტივობების დაგეგმვის დროს, რომელმაც ასახვა უნდა ჰპოვოს დ. სურამის გენერალურ გეგმაში:

- დაბის (ქალაქის) მარეგულირებელი და დაგეგმვის შესაძლებლობის გაუმჯობესება;
- ნარჩენების გადამუშავების ახალი საწარმოს მშენებლობა;
- ნარჩენების შეგროვების სისტემის მოდერნიზაცია;
- ცნობიერების ამაღლების კამპანიები მოსახლეობისთვის;
- არალეგალური ნაგავსაყრელების აკრძალვა;
- ნაგავსაყრელის გაზის უტილიზაცია ელექტროენერჯის გენერირებისათვის.

ჯანსაღი და უსაფრთხო გარემოს მიმართ ხელმისაწვდომობის გაუმჯობესება ფიზიკური აქტივობა, უბედური შემთხვევები და ტრავმები

საქართველოში, სხეულის დაზიანება სიკვდილის რიგით მეოთხე მიზეზს წარმოადგენს. ზოგად დაზიანებათა სტრუქტურაში საგზაო-სატრანსპორტო ტრავმატიზმს ერთ-ერთი წამყვანი ადგილი უკავია. ზემოაღნიშნულის გათვალისწინებით, უპირატესობა უნდა მივანიჭოთ ეკოლოგიურად უსაფრთხო გადაადგილებას განსაკუთრებით ფეხით სიარულსა და საველოსიპედო მოძრაობას, საზოგადოებრივ ტრანსპორტს; განსაკუთრებული ყურადღება უნდა დაეთმოს, ამ საშუალებათა შეხამების, როგორც დაგეგმვის, ძირითადი ამოცანის სახით განხილვას. შესაბამისად, დეტალურად არ არის აღწერილი რა კეთდება თითოეულ ალტერნატივაში იმისათვის, რომ:

1. შემცირდეს მოთხოვნილება კერძო ავტოტრანსპორტზე;
2. გაიზარდოს საზოგადოებრივი ტრანსპორტით, ფეხით და ველოსიპედით გადაადგილების რაოდენობა; (უპირატესობის მინიჭებით უსაფრთხო საცალფეხო და სხვა არა-მოტორიზებულ მოძრაობის სახეზე).
3. ხელი შეეწყოს კერძო ავტოტრანსპორტის გამოყენების მიმზიდველ ალტერნატივებს;

კლიმატის ცვლილება

კლიმატური ცვლილებები მნიშვნელოვან გავლენას ახდენს ჯანმრთელობის, სოციალურ და გარემო ფაქტორებზე, როგორცაა: სუფთა ჰაერი, უსაფრთხო სასმელი

წყალი, საკმარისი საკვები და უსაფრთხო საცხოვრებელი. ჯანმო-ს მონაცემებით ადამიანის ჯანმრთელობაზე განსაკუთრებულ გავლენას კლიმატის ცვლილების სამი ძირითადი დამახასიათებელი მოვლენა ახდენს, რომელთა შორისაა: თბური ტალღები, ბუნებრივი კატასტროფები და შეცვლილი ინფექციური ფონი.

სკოპინგის დოკუმენტი არ ითვალისწინებს მწვანე ენერჯეტიკის პრინციპების აქტიურ გამოყენებას. ასევე, აუცილებელია კლიმატის ცვლილებებისადმი ადაპტაციისა და ჯანმრთელობის ზიანის შემცირების ღონისძიებების გათვალისწინება.

დასკვნა:

აღსანიშნავია, რომ წარმოდგენილი მასალების მიხედვით სკოპინგის დოკუმენტში არ არის შეფასებული სათანადოდ ადამიანის ჯანმრთელობაზე მოქმედი ძირითადი პრიორიტეტული რისკ-ფაქტორები და არ არის საკმარისი ინფორმაცია მოძიებული, როგორც არსებული სიტუაციის, პროგნოზირებისა და ალტერნატივების შესაფასებლად დაბა სურამის და საკვლევ ტერიტორიაზე.

სტრატეგიულ გარემოსდაცვითი შეფასების მოსამზადებლად, მოპოვებულ იქნეს სათანადო ინფორმაცია და განხორციელდეს ტექსტში აღნიშნული კვლევები, გაანალიზდეს როგორც ძირითადი, ასევე სტრატეგიული დოკუმენტით გათვალისწინებული ღონისძიებების შესაძლო ალტერნატივების შემთხვევაში, ცხრილების სახით და შესაბამისი ფორმატით დეტალურად წარმოდგენილ იქნეს: ადამიანის ჯანმრთელობაზე მოქმედი რისკ-ფაქტორების პოტენციური გავლენა, და მათი მასშტაბები; დაიგეგმოს თავიდან აცილებისა და შემარბილებელი ღონისძიებები; განვითარების გეგმის განხორციელების მონიტორინგის ჩარჩოსა და ინდიკატორების განსაზღვრა.

სსიპ - ლ. საყვარელიძის სახელობის
დაავადებათა კონტროლისა და
საზოგადოებრივი ჯანმრთელობის
ეროვნული ცენტრის
გენერალური დირექტორი

ამირან გამყრელიძე

რეკომენდაციები დაბა სურამის გენერალური გეგმისა და ცენტრალური უბნის განაშენიანების გეგმის პროექტის დოკუმენტაციის სტრატეგიული გარემოსდაცვითი შეფასების სკოპინგის ანგარიშისათვის

კითხვები ჯანმრთელობის ფაქტორების შესახებ/ ცვლილების შესახებ/ შეფასების კრიტერიუმი	შესაბამისი სგშ მინარეთულება¹	შესაბამო ზეგავლენა ჯანმრთელობაზე და მონაცემთა/ მტკიცებულებათა ბაზა შეფასებისა და კვლევისათვის	რეკომენდებული შეზღუდვები/ ან/და განაუზოგობსებელი ქმედებები	შესაბამისი ნორმატიული და მარეგულირებელი ბაზა, მთავრობის პოლიტიკა	პოტენციური გავლენა ჯანმრთელობაზე
ძირითადი დემოგრაფიული მაჩვენებლები					
თევალისწინებს თუ არა მიწათასარგებლობის გენერალური გეგმის სგშ სურამის მოსახლეობის ძირითადი დემოგრაფიული მაჩვენებლების შეცვლასა და საბაზისო მონაცემთა პროფილის განსაზღვრას?	მოსახლეობა	მოსახლეობის ძირითადი დემოგრაფიული მაჩვენებლები (მოსახლეობის სრული დემოგრაფიული პროფილი, მონადობა, სოციალური სტრუქტურა, ბუნებრივი მატება, სგშა ძირითადი დემოგრაფიული მაჩვენებლები წარმოადგენს საფუძვლს პოპულაციური ჯანმრთელობის პროფილის განსაზღვრისა და ჯანმრთელობაზე ზემოქმედების შეფასების მართებულად წარმომოებისათვის. მონაცემთა ბაზა - საქსტატი, დაავადებათა კონტროლისა და საზოგადოებრივი ჯანმრთელობის ეროვნული ცენტრი.	რეკომენდებულია დაბა სურამის მოსახლეობის ძირითადი დემოგრაფიული მაჩვენებლების შესწავლა, საბაზისო მონაცემთა დადგენის, მიწათასარგებლობის გენერალური გეგმით გათვალისწინებული დონის მიხედვით მოსახლეობის ჯანმრთელობაზე შესაბამო ზეგავლენის მართებულად შეფასებისა და მიწათასარგებლობის გენერალური გეგმის ამოქმედების მონიტორინგის ჩარჩოს განსაზღვრისათვის.		☐ დადებითი ☐ უარყოფითი ☒ ნეიტრალური
მოსახლეობის სამედიცინო მომსახურება, სოციალური სერვისები, დასაქმება					
თევალისწინებს თუ არა მიწათასარგებლობის გენერალური გეგმა ჯანმრთელობით სერვისებზე ზეგავლენის შეფასებას?	მოსახლეობა, ადამიანის ჯანმრთელობა	მოსახლეობის უზრუნველყოფა ხარისხიანი და ხელმისაწვდომი ჯანდაცვითი სერვისებით, წარმოდგენს უმთავრეს გარანტიას ჯანმრთელობის შენარჩუნებისა და გაუმჯობესებისათვის, რაც კრიტიკულად მნიშვნელოვანია მდგრადი განვითარების მისაღწევად. მონაცემთა ბაზა - საქართველოს ოკუპირებული ტერიტორიებიდან დევნილთა, შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტრო, საქსტატი, დაავადებათა კონტროლისა და საზოგადოებრივი ჯანმრთელობის ეროვნული ცენტრი.	რეკომენდებულია ჯანდაცვითი სერვისებზე ზეგავლენის შეფასებისათვის შესწავლილი იქნეს სამედიცინო რეკომენდებულია სგშ ფარგლებში შესწავლილი იქნეს სამედიცინო		☒ დადებითი ☐ უარყოფითი ☐ ნეიტრალური
თევალისწინებს თუ არა მიწათასარგებლობის	მოსახლეობა,	ჯანდაცვითი სერვისებზე ხელმისაწვდომობის უზრუნველყოფისათვის, აუცილებელია სამედიცინო	რეკომენდებულია სგშ ფარგლებში შესწავლილი იქნეს სამედიცინო		☒ დადებითი ☐ უარყოფითი

¹ განისაზღვრა წარმოდგენილი პროექტით დადგენილი სგშ მიმართულებების მიხედვით (დაბა სურამის მიწათასარგებლობის გენერალური გეგმის დოკუმენტაციის სტრატეგიული გარემოსდაცვითი შეფასების სკოპინგის ანგარიში, მუხლო 6.2; ავ. 13) - ბიომრთავალფეროვნება; ფლორა; ფაუნა; ნიადაგები; წყალი; კლიმატიური ფაქტორები; ბუნებრივი და კულტურული მემკვიდრეობა; ლანდშაფტები; მოსახლეობა; ადამიანის ჯანმრთელობა; მატერიული კულტურა; გარემოსდაცვითი პოლიტიკა; აღმშენიანი ფაქტორების ურთიერთქმედება; სგშა დემოგრაფიული ფაქტორები.

კითხვები ჯანმრთელობის ფაქტორების შესახად ცვლილების შესახებ/ შეფასების კრიტერიუმები	შესაბამისი სგმ მიმართულება	შესაძლო ზეგავლენა ჯანმრთელობაზე და მიწაზე/მტკიცებულებათა ბაზა შეფასებისა და კვლევასათვის	რეკომენდებული შეზღუდვები გამუშევა/გამოქმედებული ქმედებები	შესაბამისი წონასწორული და მარეგულირებელი ბაზა, მთავრობის პოლიტიკა	პოტენციური გავლენა ჯანმრთელობაზე
გენერალური გეგმა სამედიცინო დაწესებულებებით უზრუნველყოფას ახლდა ახლით ჩანაცვლება?	ადამანის ჯანმრთელობა	დაწესებულებათა სათანადო ინფრასტრუქტურის არსებობა და განვითარება, პაციენტის უსაფრთხოების, მწვანე ენერჯეტის პრინციპებისა და ეკოლოგიური უსაფრთხოების გათვალისწინებით. მიზანდობა ბაზა - სურამის მუნიციპალიტეტი, საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო, საქართველოს რეგიონული განვითარების და ინფრასტრუქტურის სამინისტრო, საქართველოს ოკუპირებული ტერიტორიებიდან დევნილთა, შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტრო, საქსტატი, დაავადებათა კონტროლისა და საზოგადოებრივი ჯანმრთელობის ეროვნული ცენტრი.	დაწესებულებებით უზრუნველყოფის საბაზის დონე, განვითარების პროგრესები და გეგმის ამოქმედების მიმართობის კრიტერიუმები/ინდიკატორები.		☐ ნეიტრალური
ითვალისწინებს თუ არა მრავალსაზრებულობის გენერალური გეგმა არსებული სოციალური ინფრასტრუქტურის (სააღმზრდელო, საგანმანათლებლო, სოციალური ზრუნვისა და საზოგადოებრივი მნიშვნელობის) შენახუნებას და შემდგომი განვითარების უზრუნველყოფას?	მოსახლეობა, მატერიალური აქტივები	კარგად განვითარებული სოციალური ინფრასტრუქტურა, ჯანმრთელობის ხელშეწყობი მნიშვნელოვანი ფაქტორია, სოციალურ ინფრასტრუქტურაზე წვდომის დეფიციტი არაპროპორციულად არის გამოხატული ქალებში, სკოლის მოსწავლეებში, ხანში შესულ ადამიანებში და უნარმეზღვეულ მოსახლეობაში, მომსახურებათან გართულებული წვდობა საზოგადოების გაუცხოების არსებითი ფაქტორია, და უკავშირდება ჯანმრთელობის კრიზისებს. მიწაქეობა ბაზა - ბაშურის მუნიციპალიტეტი, საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო, საქართველოს რეგიონული განვითარების და ინფრასტრუქტურის სამინისტრო, საქართველოს განათლების მეცნიერების კულტურისა და სპორტის სამინისტრო; საქართველოს ოკუპირებული ტერიტორიებიდან დევნილთა, შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტრო, საქსტატი.	რეკომენდებულია, სგმ ფარგლებში შესწავლილი იქნეს სოციალური ინფრასტრუქტურით უზრუნველყოფის საბაზის დონე, განვითარების პროგრესები და გეგმის ამოქმედების მიმართობის კრიტერიუმები/ინდიკატორები.		☒ დადებითი ☐ უარყოფითი ☐ ნეიტრალური
მოიცავს თუ არა მრავალსაზრებულობის გენერალური გეგმა სხვადასხვა სოციალური ჯგუფებისთვის შესაფერის ადგილობრივად დასაქმების დონის	მოსახლეობა	რეკომენდებულია ცხოვრებაში შეიძლება მოწველადი ჯგუფების გარიჟვა გამოიწვიოს, ადგილობრივი დასაქმების შესაძლებლობა ფეხით სიარულსა და ველოსაბედიო მოძრაობას ხდის შესაძლებელს. უზრუნველ ადამიანებში მაღალია ფიზიკური და ფსიქოკური ჯანმრთელობის რისკები და შესაბამისად მცირდება სიცოცხლის ხანგრძლივობა.	რეკომენდებულია, სგმ ფარგლებში შესწავლილი იქნეს დასაქმების საბაზისი დონე, განვითარების პროგრესები ჯანდაცვითი ხედვის გათვალისწინებით და გეგმის ამოქმედების მიმართობის კრიტერიუმები/ინდიკატორები.		☒ დადებითი ☐ უარყოფითი ☐ ნეიტრალური

კონსტრუქციის შესახებ შეკითხვები ფაქტორების შესახებ ცვლილების შესახებ/ შეფასების კრიტერიუმები	შესაბამისი სემ მხარეთულება	შესაძლო ზეგავლენა ჯანმრთელობაზე და მონაცემთა/ მტკიცებულებათა ბაზა შეფასებისა და კვლევასათვის	რეკომენდებული შემართებელი ან/და გამაუმჯობესებელი ქმედებები	შესაბამისი ნორმატიული და მარეგულირებელი ბაზა, მთავრობის პოლიტიკა	პოტენციური გავლენა ჯანმრთელობაზე
ზრდის შესაძლებლობებს?		არამდგრადი და დახალაწადაურებადი სამუშაო შეივას მალე რისკებს უბედური შემთხვევების, ინფექციების გავრცელებისადმი და ზრდის ჯანმრთელობისთვის საზიანო ქვეყნის ალბათობას, როგორცაა მაგ., თამბაქოსა და ალკოჰოლის მოხმარება, მონაცემთა ბაზა - ხაშურის მუნიციპალიტეტი; საქართველოს ოკუპირებული ტერიტორიებიდან დევნილთა, შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტრო, საქსტატი.			
მოსახლეობის ჯანმრთელობის პროფილი					
ითვალისწინებს თუ არა მონათესავეების გენერალური გეგმა არაგადამდები დაავადებების და მათი რისკ-ფაქტორების არსებული ტენდენციების შეფასებას და მათი შემცირების ღონისძიებებს?	ადამატის ჯანმრთელობა	არაგადამდები დაავადებები (აგდ) წარმოადგენს უმნიშვნელოგანაკის პრობლემას მსოფლიოს მასშტაბით როგორც მოგებულ ეტაპზე, ასევე სავარაუდოდ მომავალშიც. ეს დაავადებები მძიმე ტვირთია როგორც მოსახლეობის ჯანმრთელობისთვის, ასევე ჯანდაცვის სისტემებისთვის და საერთოა უქმნის ეკონომიკურ და სოციალურ განვითარებას მსოფლიო მასშტაბით. ისინი სიღარიბის ძირითად მიზეზს წარმოადგენს და წარმოქმნის ბარიერს ეკონომიკური განვითარებისათვის. მსოფლიო ეკონომიკურმა ფორუმმა აგდ-ები აღიარა გლობალური ეკონომიკის რიგით მეორე ყველაზე მწვავე საფრთხედ სავარაუდოდ და პოტენციური ეკონომიკური დანაკარგების თვალსაზრისით. საქართველოში სოცდოლიანობის 94% გამოწვეულია არაგადამდები დაავადებებით, აქედან 64% მოდის გულ-სისხლძარღვთანდავადებებზე, 12% - სიმსივნეებზე, 2% - დიაბეტზე, 4% - ქრონიკულ რესპირატორულ დაავადებებზე, ხოლო სხვა არაგადამდებ დაავადებებზე მოდის საერთო სოცდოლიანობის 11%. მონაცემთა ბაზა - საქართველოს ოკუპირებული ტერიტორიებიდან დევნილთა, შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტრო, საქსტატი, დაავადებათა კონტროლისა და საზოგადოებრივი ჯანმრთელობის ეროვნული ცენტრი.	რეკომენდებულია, სემ ფარგლებში შეესწავლილი იქნეს არაგადამდები დაავადებების არსებული ტენდენციები სურამის მუნიციპალიტეტისათვის, ხოლო შემცირების არაგადამდები დაავადებების ტვირთის შემცირების ღონისძიებები გათვალისწინებული იქნეს ყველა შესაბამის მიმართულებაში.		☒ დადებითი ☐ უარყოფითი ☐ ნეიტრალური

კვიბელები ჯანმრთელობის ფაქტორების შესახებ ცვლილების შესახებ/ შეფასების კრიტერიუმები	შესაბამისი სკემ მიმართულდება	შესაბამი ზეგავლენა ჯანმრთელობაზე და მონაცემთა/ მტკიცებულებათა ბაზა შეფასებისა და ყველენსათაუვის	რეკომენდებული შემართებელი ან/და გამაუზრებელი ქმედებები	შესაბამისი მართებული და მარეგულირებელი ბაზა, მთავრობის პოლიტიკა	პოტენციური გავლენა ჯანმრთელობაზე
ითვალისწინებს თუ არა მიწათსარგებლობის ვერტიკალური გეგმა გადამდები დაავადებების არსებული ტენდენციების შეფასებას და მათი შემცირების ლონისძიებებს?	აღამიანის ჯანმრთელობა	საქართველოში ისევე, როგორც ჯანმრთელობის რეგიონის შემცირების უმრავლესობაში, გადადები დაავადებები ავადობის ერთ-ერთ უმთავრეს მიზეზს წარმოადგენს. გადადები დაავადებებით ავადობის მაჩვენებელი ქვეყნის განვითარებისა და მოსახლეობის კეთილდღეობის რეალური დონის ერთ-ერთი ძირითადი მაჩვენებელია. მონაცემთა ბაზა - საქართველოს ოკუპირებული ტერიტორიებიდან დევნილთა, შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტრო, საქსტატი, დაავადებათა კონტროლისა და საზოგადოებრივი ჯანმრთელობის ეროვნული ცენტრი.	რეკომენდებულია, სკემ ფარგლებში შეესაბამებული იქნეს გადადები დაავადებების არსებული ტენდენციები დაბა სურამისათვის, ხოლო გადადები დაავადებების ტვირთის შემცირების ღონისძიებები გათვალისწინებული იქნეს ყველა შესაბამის მიმართულებაში.	☒ დადებითი ☐ უარყოფითი ☐ ნეიტრალური	
ითვალისწინებს თუ არა მიწათსარგებლობის მენეჯერული გეგმა ტრავმებისა და დაზიანებების არსებული ტენდენციების შეფასებას და მათი შემცირების ლონისძიებებს?	აღამიანის ჯანმრთელობა	ჯანმრთელობის რეგიონში 0-დან 19 წლამდე ასაკის ბავშვებსა და მოზარდებს შორის სიკვდილიანობის წამყვან მიზეზს ტრავმატოზში წარმოადგენს. ავადობის უდიდესი ტვირთი ამ კატეგორიაში ენიჭება ავტო-საგზაო ტრავმატოზს, რომელსაც მოიცავს საყოფაცხოვრებო ტრავმატოზი და გართობა-დასვენების მოღებული ტრავმები. ჯანმრთელობის მსოფლიო ორგანიზაციის საგზაო უსაფრთხოების ევროპის რეგიონის ანგარიშის შესაბამისად, საქართველოში ავტოსაგზაო ტრავმატოზით სიკვდილიანობის ზოგადი ტენდენციამშვესაბამებია საერთო ევროპულს და ყველაზე მაღალია 18-40 ასაკობრივ კატეგორიაში. მონაცემთა ბაზა - საქართველოს მონაცემთა სამინისტრო; საქართველოს ოკუპირებული ტერიტორიებიდან დევნილთა, შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტრო, საქსტატი, დაავადებათა კონტროლისა და საზოგადოებრივი ჯანმრთელობის ეროვნული ცენტრი.	რეკომენდებულია, სკემ ფარგლებში შეესაბამებული იქნეს დედათა და ბავშვთა ჯანმრთელობის არსებული ტენდენციები სურამის მუნიციპალიტეტისათვის, ხოლო დაავადებების ტვირთის შემცირების ღონისძიებები გათვალისწინებული იქნეს ყველა შესაბამის მიმართულებაში.	☒ დადებითი ☐ უარყოფითი ☐ ნეიტრალური	
ითვალისწინებს თუ არა მიწათსარგებლობის გენერალური გეგმა დედათა და ბავშვთა ჯანმრთელობის არსებული ტენდენციების შეფასებას	აღამიანის ჯანმრთელობა	დედათა და ბავშვთა ჯანმრთელობა საზოგადოებრივი ჯანმრთელობის ერთ-ერთი წამყვანი პრიორიტეტი, ჯანმრთელობის დაცვის სისტემებისა და ქვეყნის ეკონომიკური მდგრადობის პრიორიტეტული ინდიკატორი და მოსახლეობის განვითარების მნიშვნელოვანი ქვაკუთხეულია.	რეკომენდებულია, სკემ ფარგლებში შეესაბამებული იქნეს დედათა და ბავშვთა ჯანმრთელობის არსებული ტენდენციები სურამის მუნიციპალიტეტისათვის, ხოლო დაავადებების ტვირთის შემცირების ღონისძიებები გათვალისწინებული იქნეს ყველა შესაბამის მიმართულებაში.	☒ დადებითი ☐ უარყოფითი ☐ ნეიტრალური	

კითხვები ჯანმრთელობის ფაქტორების შესახებ ცვლილების შესახებ/ შეფასების კრიტერიუმები და მათი შემცირების ღონისძიებებს?	შესაბამისი სემ მიმართულება	შესაძლო ზემავლენა ჯანმრთელობაზე და მონაცემთა/ მკაცრებულუბათა ნაზა შეფასებისა და კვლევასათვის	რეკომენდებული შემართებული ან/და გამაგრებული ქმედებები	შესაბამისი მართებული და მარტივი ბაზა, მთავრობის პოლიტიკა	პოტენციური გავლენა ჯანმრთელობაზე
		2016-2030 წლების ქალთა, ბავშვთა და მოზართა ჯანმრთელობის გლობალური სტრატეგიის თანახმად, 2030 წლისათვის მსოფლიოს თითოეული ქვეყანაში ყველა ქალმა, ბავშვმა და მოზარდმა უნდა შეძლოს თავიანთი უპირველესი უფლებების რეალიზაცია, რომელიც მოიცავს მათი ფიზიკურ განვითარების, მენტალურ ჯანმრთელობის სერვისებზე წვდომისა და კეთილდღეობის უფლებას. საქართველოში მნიშვნელოვნად შემცირდა დედათა და ბავშვთა სიკვდილიანობა. თუმცა კვლავ მაღალი სიკვდილიანობა პრევენციულ დაზარდებებით, რომელთა თავიდან აცილება შესაძლებელია ხარისხიანი სამედიცინო სერვისების მიწოდებითა და ჯანმრთელობის ისეთი დეტერმინანტების გაუმჯობესებით გზით როგორცაა სოციალური, ეკონომიკური თუ ქცევითი. მონაცემთა ბაზა - საქართველოს ოკუპირებული ტერიტორიებიდან დევნილთა, შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტრო, საქსტატი, დაზარდებულთა კონტროლისა და საზოგადოებრივი ჯანმრთელობის ეროვნული ცენტრი.			
ფიზიკური გარემოს რისკ-ფაქტორები (წყალი, ჰაერი, ნიადაგი, ხმაური, ქიმიური და რადიაციული უსაფრთხოება, ნარჩენები)					
ითვალისწინებს თუ არა მიწათსარგებლობის გეოგრაფიული ვიდეო მონაცემების უზრუნველყოფას ხარისხიანი და უწყვეტი სასმელი წყალმომარაგებით?	ნიადაგები: წყალი: კლიმატური ფაქტორები; მოსახლეობა; ადამიანის ჯანმრთელობა	არაკეთილსამიერო ხარისხის სასმელი წყლის ზემავლენა მოსახლეობის ჯანმრთელობაზე, წარმადილების მნიშვნელოვან რისკს საზოგადოებრივი ჯანმრთელობის თვალსაზრისით, წყლის ფაქტორთან დაკავშირებული დაზარდებების გავრცელების გზით. არასათანადო ხელმისაწვდომობა ხარისხიანი და უსაფრთხო სასმელი წყლისადმი, ასევე განპირობებს მნიშვნელოვან უთანაბრობას ჯანმრთელობისათვის დაკავშირებით და ხარისხის სიღარიბის აღმოსაფხვრელად. მონაცემთა ბაზა - ნაშურის მუნიციპალიტეტი.	რეკომენდებულია, სემ ფარგლებში შეიქმავდეს იქნეს დახა სურამისათვის მოსახლეობის ხარისხიანი და უწყვეტი სასმელი წყალმომარაგებით უზრუნველყოფის არსებული საბაზისო დონე, დაოგების გაუმჯობესების ღონისძიებათა კომპლექსი და გეგმის ამოქმედების მონიტორინგის ინდიკატორები.	იხ. დანართი 1.	☒ დადებითი ☐ უარყოფითი ☐ ნეიტრალური

კითხვები ჯანმრთელობის ფაქტორების შესახებ ცვლილების შესახებ/ შეფასების კრიტერიუმები	შესაბამისი სუბ მიმართულება	შესაძლო ზეგავლენა ჯანმრთელობაზე და მონაცემთა/ მტკიცებულებათა ბაზა შეფასებისა და კვლევებისათვის	რეკომენდებული შემაჯობლებული ან/და გამუბჯავებელი ქმედებები	შესაბამისი მარეგულირებელი ბაზა, მთავრობის პოლიტიკა	პოტენციური გავლენა ჯანმრთელობაზე
თავალიწინებს თუ არა მიწათსარგებლობის გენერალური გეგმა მოსახლეობის ხელმისაწვდომობის გაუმჯობესებას ადგილობრივი სანიტარიული პირობების, წყალარინებისა და კანალიზაციის სისტემებისადმი?	ნიადაგები: წყალი: კლიმატური ფაქტორები: მოსახლეობა: ადამიანის ჯანმრთელობა	საკუთრების რეგულირება განვითარებისა და ინფრასტრუქტურის სამინისტრო, საქართველოს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტრო, სურსათის ეროვნული სააგენტო, საქსტატი. ჯანმრთელობის რეგისტრი, წყლის ხარისხთან, ცუდ ჰაერზე ჰრეზონანსი და სანიტარიისთან ასოცირებული ფაქტორები განაპირობებს 33000 ადამიანის სიკვდილს ყოველწლიურად და 1182000 ინვალიდობაზე დაკარგულ წელს, ამასთან, აღნიშნული დაავადების შემთხვევათა 90% ევროპის რეგიონის დაბალი და საშუალო შემოსავლიან ქვეყნებზე მოდის. ამ ტიპის სიკვდილიანობის თავიდან აცილება სრულად შესაძლებელია და წყლისმიერი დაავადებების რიცხვი სწრაფად დაიკლებს, თუ იქნება მიღებული წყლის, სანიტარიისა და ჰაერზე ჰრეზონანსი მხარული სტანდარტები. მონაცემთა ბაზა - სურამის მუნიციპალიტეტი, საქართველოს რეგიონული განვითარებისა და ინფრასტრუქტურის სამინისტრო, საქართველოს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტრო, სურსათის ეროვნული სააგენტო, საქსტატი.	რეკომენდებულია, სუბ ფარგლებში შექმავებული იქნეს დაბა სურამის მოსახლეობის სანიტარიული პირობების, წყალარინებისა და კანალიზაციის სისტემებისადმი ხელმისაწვდომობის არსებული საბაზისო დონე, დაიგეგმოს გაუმჯობესების ღონისძიებათა კომპლექსი და გეგმის ამოქმედების მონიტორინგის ინდიკატორები.	იხ. დანართი 1.	☒ დადებითი ☐ უარყოფითი ☐ ნეიტრალური
გამორჩევს თუ არა მიწათსარგებლობის გენერალური გეგმით გათვალისწინებული საბუნებრივი წყაროების დაცვის არსებული დონის გაუმჯობესებას და ითვლითენებს თუ არა გეგმა გაუმჯობესების ღონისძიებებს?	ნიადაგები: წყალი: კლიმატური ფაქტორები: მოსახლეობა: ადამიანის ჯანმრთელობა	ნიადაგის ქიმიური და ბიოლოგიური დაზიანებებს მნიშვნელოვან რისკებს ქმნის საბუნებრივი ჯანმრთელობის თვალსაზრისით, რაც დაკავშირებულია სხვადასხვა გადამდები და არაგადამდები დაავადებების, მოწამვლებისა და დაზიანებების გავრცელების საფრთხესა და პროფესიული ჯანმრთელობის რისკებთან. მონაცემთა ბაზა - სურამის მუნიციპალიტეტი, საქართველოს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტრო, გარემოს ეროვნული სააგენტო, საქსტატი.	რეკომენდებულია, სუბ ფარგლებში შექმავებული იქნეს ნიადაგების დაზიანების არსებული საბაზისო დონის გაუმჯობესების შესაძლებლობის საკითხები (ქიმიური, ბიოლოგიური, რადიოაქტიური) მიხედვით, განისაზღვროს გაუმჯობესების ღონისძიებები, გეგმის ამოქმედების მონიტორინგის ინდიკატორები.	იხ. დანართი 1.	☒ დადებითი ☐ უარყოფითი ☐ ნეიტრალური
გამორჩევს თუ არა მიწათსარგებლობის გენერალური გეგმით გათვალისწინებული საბუნებრივი წყაროების დაცვის არა	წყარო: კლიმატური ფაქტორები: მოსახლეობა: ადამიანის ჯანმრთელობა	აღმოსავლური ჰაერის დაზიანებებს დიდ ზღაპრებში, განსაკუთრებით წეროვანიპრობის მიწის ნაწილებში, წარმოადგენს სერიოზულ პრობლემას საზოგადოებრივი ჯანდაცვისათვის და განაპირობებს დაზიანებულ დასახლებულ პუნქტებში მცხოვრები მოსახლეობის სოციალური ხანგრძლივობის შემცირებას, გულ-სისხლძარღვთა და რესპირატორული	რეკომენდებულია, სუბ ფარგლებში შექმავებული იქნეს ატმოსფერული ჰაერის დაზიანების არსებული საბაზისო დონის გაუმჯობესების შესაძლებლობის საკითხები (მყარი ნაწილაკები - PM10, PM2.5, ჰაერის ქაჩიგეულები, მიწისპირა ოზონი, ფოტორადი	იხ. დანართი 1.	☒ დადებითი ☐ უარყოფითი ☐ ნეიტრალური

კითხვები ჯანმრთელობის ფაქტორების შესახებ/ ცვლილების შესახებ/ შეფასების კრიტერიუმები	შესაბამისი სკემ მითითებულია	შესაძლო ზეგავლენა ჯანმრთელობაზე და მონაცემთა/ მტკიცებულებათა ხაზა შეფასებისა და კვლევითათვის	რეკომენდებული შემართებელი ან/და გამაუმჯობესებელი ქმედებები	შესაბამისი წინასწორი და მარეგულირებელი ხაზა მთავრობის პოლიტიკა	პოტენციური გავლენა ჯანმრთელობაზე
გაზრდას და გათვალისწინებულია თუ არა ჰაერის ხარისხის გაუმჯობესების ღონისძიებები?	ჰაერი; კლიმატური ფაქტორები; მოსახლეობა; ადამიანის ჯანმრთელობა	დაავადებებით, სიმსივნეებით გამოწვეული ადრეული სიკვდილობის გაზრდა. მოწყობა ხაზა - გარემოს ეროვნული სააგენტო, საქსტატი, დაავადებათა კონტროლისა და საზოგადოებრივი ჯანმრთელობის ეროვნული ცენტრი, დასახლებული ტერიტორიების ჰაერის დასახლებული ტერიტორიების ჰაერის დაბინძურების მნიშვნელოვან წყაროს შენობების თბომომხარაგება წარმოადგენს. 1990-ან წლებში ცენტრალიზებული თბომომხარაგება საქართველოს ყველა დასახლებაში გაუქმდა. საცხოვრებელი და სხვა შენობების გათბობა ინდივიდუალური თბომომხარაგების სისტემების ან დანადგარების საშუალებით ხორციელდება. ქალაქებში ამ მიზნით ძირითადად ინდივიდუალური გაზის გათბობლები გამოიყენება. გამათბობლების ნაწილი შედარებით უსაფრთხო კონსტრუქციისაა, რომელიც საშუალებას იძლევა ნაწილი აირები სავსეობრივად ან გარეთ გამოვიდეს. თუმცა აგრეთვე ფართოდ გამოიყენება უფრო იაფი გათბობლები, რომელიც ნაწილ აირებს სავსეობრივად გარეთის შიგნით გამოჰყავს. სოფლებში და დაბებში სავსეობრივად გათბობისა და საკმლის მომხმადებლისთვის შესაგამოყენება, რომელიც დაბალეფექტური თუნუქის ღუნელები იქნის და სავსეობრივების ჰაერის მნიშვნელოვან დაბინძურებას განაპირობებს. აღნიშნული პრაქტიკა, მნიშვნელოვნად ზრდის ფილტვის ქრონიკული ობსტრუქციული დაავადების განვითარების რისკს როგორც ბავშვებში, ასევე, საკვების მომზადებით დაკავებულ ქალებში. თამბაქოს კვამლის მეორადი ზემოქმედება როგორც საკუთარ სახლში, ასევე - სახლს გარეთ, მნიშვნელოვან საზოგადოებრივი ჯანდაცვის პრობლემას წარმოადგენს. ჯანმრთელობის მსოფლიო ორგანიზაციის თამბაქოს წინააღმდეგ მრბოლის ჩარჩო კონვენციით განსაზღვრული პრინციპების ამოქმედება თამბაქოსაგან თავისუფალი ადგილების შექმნის შესახებ, საკმაოდ ეფექტური იარაღი აღმოჩნდა ადამიანის ჯანმრთელობაზე თამბაქოს ზეგავლენის შესამცირებლად. საქართველოს განმმდებლობაში განხორციელებული ცვლილებების შედეგად საკმაოდ	დოქსიდო) მიხედვით, განისაზღვროს გაუმჯობესების ღონისძიებები, გეგმის ამოქმედების მონიტორინგის ინდიკატორები.	რეკომენდებულია, სემ ფარგლებში შესწავლილი ოქნეს შენობისმიდა ჰაერის დაბინძურების არსებული საბაზისო დონის გაუმჯობესების შესაძლებლობის საკითხები, განისაზღვროს გეგმის ამოქმედების მონიტორინგის ინდიკატორები.	
იოვალისწინებს თუ არა მიწათსარგებლობის გენერალური გეგმა შენობისშიდა ჰაერის ხარისხის გაუმჯობესების (მათ შორის თამბაქოს კვამლის მეორადი ზემოქმედებისაგან დაცვის) ღონისძიებებს?	ჰაერი; კლიმატური ფაქტორები; მოსახლეობა; ადამიანის ჯანმრთელობა	დაბინძურებული თუნუქის ღუნელები იქნის და სავსეობრივების ჰაერის მნიშვნელოვან დაბინძურებას განაპირობებს. აღნიშნული პრაქტიკა, მნიშვნელოვნად ზრდის ფილტვის ქრონიკული ობსტრუქციული დაავადების განვითარების რისკს როგორც ბავშვებში, ასევე, საკვების მომზადებით დაკავებულ ქალებში. თამბაქოს კვამლის მეორადი ზემოქმედება როგორც საკუთარ სახლში, ასევე - სახლს გარეთ, მნიშვნელოვან საზოგადოებრივი ჯანდაცვის პრობლემას წარმოადგენს. ჯანმრთელობის მსოფლიო ორგანიზაციის თამბაქოს წინააღმდეგ მრბოლის ჩარჩო კონვენციით განსაზღვრული პრინციპების ამოქმედება თამბაქოსაგან თავისუფალი ადგილების შექმნის შესახებ, საკმაოდ ეფექტური იარაღი აღმოჩნდა ადამიანის ჯანმრთელობაზე თამბაქოს ზეგავლენის შესამცირებლად. საქართველოს განმმდებლობაში განხორციელებული ცვლილებების შედეგად საკმაოდ	რეკომენდებულია, სემ ფარგლებში შესწავლილი ოქნეს შენობისმიდა ჰაერის დაბინძურების არსებული საბაზისო დონის გაუმჯობესების შესაძლებლობის საკითხები, განისაზღვროს გეგმის ამოქმედების მონიტორინგის ინდიკატორები.	დადებითი ☐ უარყოფითი ☐ ნეიტრალური	

კითხვები ჯანმრთელობის ფაქტორების შესახებ ცვლილების შესახებ/ შეფასების კრიტერიუმები	შესაბამისი სტმ მიმართულა?	შესაძლო ზეგავლენა ჯანმრთელობაზე და მონაცემთა/ მტკიცებულებათა ზაზა შეფასებისა და კვლევასათვის	რეკომენდებული შემართებული ან/და გაზაუჭებამებელი ქმედებები	შესაბამისი მართებული და ზაზა, მთავრობის პოლიტიკა	პოტენციური გავლენა ჯანმრთელობაზე
თევზისა და ხაზის მიწათსარგებლობის გეგმვით და დახმობის ხმაურის დონის შემცირების ლორისძიებები?	მოსახლეობა; ადამიანის ჯანმრთელობა	სრულადაა ასახული თანხაჯის ჩარჩო კონკრეტული განსახდვითი დებულებები, თუმცა მათ სრულყოფილად ასმოქმედებლად კვლავაც გეგმის განსახდვითი, აღნიშნული უპირველეს ყოვლისა ეხება საქართველოში მიმდინარე კამპანია თანხაჯისგან თავისუფალი სკოლებისა და სამედიცინო დაწესებულებების, საზოგადოებრივი თავმჯდომარის ადგილების შესახებ	რეკომენდებულია, სტმ ფარგლებში შესწავლილი იქნეს ხმაურის შემცირების შესაძლებლობის საკითხები, განსახდვითის გეგმის ამოქმედების მონიტორინგის ინდიკატორები.	იხ. დანართი 1.	☒ დადებითი ☐ უარყოფითი ☐ ნეიტრალური
თევზისა და ხაზის მიწათსარგებლობის გეგმვით და დახმობის ხმაურის დონის შემცირების ლორისძიებები?	ნიადაგები; ჰაერი; წყალი; კლიმატური ფაქტორები; მოსახლეობა; ადამიანის ჯანმრთელობა	გარემოს გავლენაზე გავრცელებულ სტრუქტურულ წარმოადგენს ხმაური, ურბანული დასახლებების მოსახლეობა იმყოფება ხმაურის ისეთი დონის ზემოქმედების ქვეშ, რომელიც იწვევს ფართო სექტორის ზიანსადადამიანის ჯანმრთელობაზე, იბისათვის, რომ მიღწეული იქნეს ჯანმრთელობასთან დაკავშირებული საკითხების რეალური გადაწყვეტა, აუცილებელია ხმაურის მაგნიტუდების შემცირების შემცირებისა კენ მიმართული სტრატეგიების გამართლება.	რეკომენდებულია, სტმ ფარგლებში შესწავლილი იქნეს ქიმიური და რადიაციული უსაფრთხოების გაუმჯობესების შესაძლებლობის საკითხები, განსახდვითის გეგმის ამოქმედების მონიტორინგის ინდიკატორები.	იხ. დანართი 1.	☒ დადებითი ☐ უარყოფითი ☐ ნეიტრალური
თევზისა და ხაზის მიწათსარგებლობის გეგმვით და დახმობის ხმაურის დონის შემცირების ლორისძიებები?	ნიადაგები; ჰაერი; წყალი; კლიმატური ფაქტორები; მოსახლეობა; ადამიანის ჯანმრთელობა	ქიმიურ და რადიაციურ ნივთიერებებთან ექსპოზიციის გველა ეტაპი მათი მოპოვების, სინთეზის, სამრეწველო წარმოების, ტრანსპორტირებისა და განთავსების დროს მაღალი რისკის შემცველია საზოგადოებრივი თვალსაზრისით და უკავშირდება დაავადებებისა და დაზიანებების ფართო სექტორის აღმოცენება გავრცელებას.	რეკომენდებულია, სტმ ფარგლებში შესწავლილი იქნეს ნარჩენების მართვასთან დაკავშირებული საზოგადოებრივი ჯანმრთელობის რისკები, განსახდვითის გეგმის ამოქმედების მონიტორინგის ინდიკატორები.	იხ. დანართი 1.	☒ დადებითი ☐ უარყოფითი ☐ ნეიტრალური

კითხვები ჯანმრთელობის ფაქტორების შესახებ ცვლილების შესახებ/ შეუპყრობის კრიტერიუმები გადაადგილების პრობლემების მქონე ან შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე პირებისათვის ხელმისაწვდომობის გაზრდას განსაღი და უსაფრთხო გარემოსაღდმი?	შესაბამისი სემ მიმართულუბა	შესაბლო ზემავლენა ჯანმრთელობაზე და მონაცემთა/ მტკიცებულუბათა ზაზა შეუპყრობისა და კვლევითათვის	რეკომენდებულ შებენილობებულო ან/და გამუქეჯანმრთელო ემეღებები	შესაბამისი მარეზულტირებულ ზაზა, მთავრობის პოლიტიკა	პოტიენციური გავლენა ჯანმრთელობაზე ☐ ნეიტრალური ☒ დადებითი ☐ უარყოფითი ☐ ნეიტრალური
კლიმატის ცვლილება და ჯანმრთელობა					
ითვლისწინებს თუ არა მიწათსარეგელობის გენერალური გეგმა შეეანე ენერგეტიკის პროცენტების აქტიური გამოქეეებას, მთა შორის სამეღეღი დაქეეებების ინფრასტრუქტურითათვი ს?		კლიმატური ცვლილებები მნიშვნელოვან გავლენას ახდენს ჯანმრთელობის, სოციალურ და გარემო ფაქტორებზე, როგორცაა: სუფთა ჰაერი, უსაფრთხო სასმელო წყალი, საგარისი საკეეები და უსაფრთხო საცხოვრებელო, ჯანმო-ს მონაცემებით ადამიანის ჯანმრთელობაზე გამსაკუთრებულ გავლენას კლიმატის ცვლილების სამი ძირითადი დამზახისითეღელო მოვლენა ახდენს, რომელთა შორისაა: თბური ტალოები, ზუნებრივი კატასტროფები და შეცვლილი ინფეციური ფონი.	რეკომენდებულულო, სემ ფარეღებში გათვალისწინებულ იქნეს კლიმატის ცვლილებებისაღმი ადამტაციისა და ჯანმრთელობის ზიანის შემცირების ღონისძიებები, განისაზღვროს გეგმის ამოქმედების მონიტორინგის ინდოკატორები.	იხ. დანართი 1	☒ დადებითი ☐ უარყოფითი ☐ ნეიტრალური ☒ დადებითი ☐ უარყოფითი ☐ ნეიტრალური
ითვლისწინებს თუ არა მიწათსარეგელობის გენერალური გეგმა საცხოვრებელო და საზოგადოებრივი შენიბების უზრუნველყოფას სათანადო გემარებით, გაგროლება-გათობით, ჰაერცვლით, ლანდშეფტირებით კლიმატის არსებულ და პროგნოზირებულ ტემდეენითათა მონაცემებზე დაყრდნობით?					☒ დადებითი ☐ უარყოფითი ☐ ნეიტრალური